

POVEĆANJE INTEGRITETA?

PROŠLOG petka smo započeli novu seriju okruglih stolova u Resavskoj 21 sa temom „Izgradnja državnih institucija u Srbiji po inspiraciji evropskih integracija“. Pitanje „Kako društvo može da utiče na povećanje integriteta državnih institucija?“ koje razmatramo ovog petka, proizišlo je iz razgovora od prošlog petka.

Ivan Zlatić iz Učitelja neznalice u ovom broju završava premeravanje prostora za dijalog i saradnju bivših radnika Beograd filma i Pokreta za okupaciju bioskopa.

Učitelj neznalica i njegovi komiteti

za samoobrazovanje

Rilten
društvena pitanja
uciteljneznalica.org

Imenovati TO ratom

Petak 6. februar 2015. godine u 18.00h
Učitelj neznalica i njegovi komiteti
Resavska 21, stan br. 5, Beograd

Učitelj neznalica i njegovi komiteti
pozivaju vas na okrugli sto

KAKO DRUŠTVO MOŽE DA UTIČE NA POVEĆANJE INTEGRITETA DRŽAVNIH INSTITUCIJA?

SVUD SE DIČIM ŠTO NA BABA LIČIM (2)

Naravno, čak i da radnici koji su u protekloj deceniji vodili odlučne i rizične antikorupcijske borbe nisu toliko neprijatni svedoci prevare na kojoj počiva Vučićeva vlast, čak i da premijer nema tako neposredan interes da oni nikada ne progovore ni o čemu nisakim, samo bi potpuno nerazumna osoba očekivala da jedan ultrakonzervativni provincijski činovnik MMF-a na bilo koji način, makar i nehotično doprineše zajedničkom jeziku između „starih i novih radnika Zvezde“. Tako nešto jednostavno ne spada u Vučićev delokrug rada i razmišljanja, kao što nije bilo ni u delokrugu bilo kog od njegovih ultrakonzervativnih provincijskih prethodnika. Infrastrukturu za konkretizaciju međusobnih naklonosti grupa kao što su Pokret za okupaciju bioskopa i bivši radnici Beograd filma, i artikulaciju Novog bioskopa Zvezda, proteklih decenija je morao graditi neko drugi, ne?

Vreme levice

Na stranu sada (inače potrebna) polemika o tome šta je uopšte levica, i naročito na stranu dobro poznate dijagnoze zbog čega je to levica u Beogradu i okolini tako nejak i atomizovano, ne prestaje da me uvek iznova impresionira činjenica da se eto ni do dan danas, dvadesetpet i više godina od početka privatizacije društvene svojine u Srbiji još uvek nije diferencirao onaj deo aktivističko-akademsko-kreativne klase koji bi makar poželeo da preraste levičarsko fraziranje protiv privatizacije „kao takve“ / „svejedno kakve“ u ime nekakvih imaginarnih radnika, i makar pokušao da komunicira, saraduje, rizikuje sa stvarnim radnicima u borbi protiv stvarnih izazova u privatizaciji. Naravno, da bi ste sa bilo kime komunicirali prvo morate imati o čemu; pa dakle ako su vaši adresat radnici u štrajku, protestu, ili nekom drugom formatu borbe za opstanak preduzeća i radnih mesta, onda vam je za komunikaciju sa njima neophodno da koliko-toliko znate kakvi su stvarni odnosi i dinamike u procesu privatizacije, inače nemate o čemu. Radnicima u borbi za opstanak preduzeća u procesu privatizacije vreme teče na vrlo specifičan način:

Dan u štrajku, ili na blokadi ulice = naporu ulozenom u mesec dana na poslu sa svim radnim subotama i prekovremenim / što preduzeće duže ne radi manje su mu šanse da jednog dana ponovo krene + krenuće ako tu smo gde smo, bez nadnice i vremena da je zaradimo negde drugde – izdržimo što duže.

A pošto je vaša klasna pozicija takva da vam vreme teče na način da je krah kapitalizma neumitan, ove naredne ili prethodne decenije, onda je komunikacija moguća samo ako savladate klasne instinkte koji vam signaliziraju da vam tu nije društvo i mesto, ako prihvatite (na početku barem uslovno, kao radnu tezu) da koncentracija radnika na unutrašnje protivrečnosti procesa privatizacije nije posledica puke zaslepljenosti vladajućom ideologijom, i ako upotrebite svoje vreme tako da progutate sledeću levičarsku frazu koja nikome i nečemu osim vašoj aktivističkoj, akademskoj ili umetničkoj karijeri ne služi, pa umuknete, sednete negde u kraj da ne smetate i slušate, slušate, slušate sve te ukrštenice nadpripisarskog taktiziranja i strategija preko treće strane tabloida, dugo pre nego što, možda po prvi put u životu zaista

budete imali šta da kažete.

Ne znam koliko sam bio jasan, pa ću pokušati da objasnim na primeru kako je onomad Goran Musić ocenio jedan od impresivnijih učinaka radničkih borbi u kapitalističkoj Srbiji, petogodišnju upravu u Jugoremediji pod kontrolom radnika-akcionara. Pa kaže: „Zrenjaninska farmaceutska fabrika je takođe prvi primer štrajka u kome su radnici oživila proizvodnju samoorganizovanjem. No, isto tako, mora se reći da Jugoremedija nije uspeła da uvede nikakve nove institucionalne oblike radničke kontrole. Uprava je smenjena, ali je stara korporativna struktura akcionarskog društva ostala netaknuta. Pozicije u upravnom odboru su popunili radnici i bivše štrajkačke vođe, koji su svakako bili mnogo bliži radničkoj svakodnevnici od svojih prethodnika. Novi menadžment je tako obećao da će osigurati veći uticaj sindikata na poslovanje firme i trudio se da poslovne odluke ne idu protiv interesa većine zaposlenih. Ipak, pravo na učestvovanje u donošenju poslovnih odluka u Jugoremediji i dalje je bilo zasnovano na vlasništvu nad kapitalom, umesto na zaposlenosti ili nekom drugom eksplicitno političkom kriterijumu (radnički saveti, sindikat, opštinski zborovi, organizacije stajkholdera, itd).“

Kako šta je sporno? Pa da je Jugoremedija napustila svoju političku borbu za oporavak opljačkane fabrike i pokušala da doraste Musićevim „političkom kriterijumu“, po tadašnjem Zakonu o tržištu hartija od vrednosti (ne znam tačno, skroluj do pred kraj na Kaznene odredbe) platila bi novčanu kaznu u visini od 10% do 100% visine ukupne nominalne, odnosno ukupne knjigovodstvene vrednosti svojih akcija, a odgovorna lica bi platila pedeset do dvesta hiljada dinara, uz mogućnost zabrane vršenja određenih dužnosti u trajanju od jedne do pet godina; pa ako sve lepo plate, ne odu u stečaj, solidarno zadržu u upravi drugove kojima je zabranjeno vršenje određenih dužnosti u trajanju od jedne do pet godina i nastave po svom Musićevom, onda još gore kazne, i sve tako. Inače pretpostavljam da je većem delu čitalaca poznato da je Jugoremedija u periodu radničko-akcionarske uprave, periodu koji Musić analizira, umesto na stremljenje „političkom kriterijumu“ i plaćanje kazni koje plaćati ne mora, potrošila desetak miliona evra na modernizaciju proizvodnih pogona, da bi opstala i sačuvala radna mesta.

Primer sam izabrao zato što što je Musićeva knjiga je dugo i pažljivo pripremana, sa finansijskom podrškom Rosa Luxemburg Stiftung, ključne levičarske fondacije u regionu, sa ciljem da se detaljno izuči, politički kontekstualizuje i pojasni krugovima koji gravitiraju RLF-u šta se, kako i zašto desilo u Jugoremediji, o kojoj su svi po nešto čuli. Dakle, *Radnička klasa Srbije u tranziciji 1988-2013*, svedoči kako to izgleda kad se naši levičari za promenu zaista prihvate posla – knjiga je krcata pogrešno, površno, aljkavo shvaćenim i interpretiranim odnosima i događajima unutar procesa privatizacije, koji se Goranu Musiću verovatno ne čine važnim da se u njih udubi. I onako su mu potrebni samo da bi ilustrovao levičarske fraze, koje služe njegovoj karijeri i ničemu drugom. Ti odnosi i ti događaji, za koje među ovdajšnjim levim aktivistima, umetnicima, akademcima već decenijama uporno nema živaca čak ni da se čuju, radnicima su nekada proizvodili današnji položaj, a danas proizvode resentiman, kad već za vremena nisu proizveli politiku. Godina je 2015. i Vlada je namerila da

narednih meseci konačno stavi tačku na dvedesetpetogodišnji obračun sa preostalim društvenom svojinom.

Društveni sektor je danas samo nejasan trag nekadašnje moćne ekonomije, ni traga od njegovog ključnog političkog značaja, pa ako se levica nije ranije, barem pre deset godina angažovala da razume, podrži i unapredi radničke otpore privatizaciji društvene imovine, koja je tada još uvek bila relevantan društveni faktor, danas više i nema smisla da sa takvim poslom počinje. Savremeni izazovi su na sasvim drugim mestima, a delovima srednje klase koji sebe vole tepati levicom osta prijava savest velike izdaje radničke klase, saučestvovanja u slamanju radničkih otpora liberalizacionim i privatizacionim progonima i, najgore od svega, propuštene ogromne šanse da progresivni deo srednje klase uđe u dijalog, saradnju i zajedničku artikulaciju sa radničkom klasom.

Gde nas to ostavlja u Novoj Zvezdi?

I da rezimiramo: na samom koncu procesa privatizacije društvene svojine, bivši, privatizovani i uništeni Beograd film se iznenada vratio u žižu javnosti, kroz okupaciju i oživljavanje delatnosti jednog od njegovih nekadašnjih bioskopa; okupacijom rukovode mladi kreativci, akademci i aktivisti koji traže, između ostalog, sebi prostor za rad, i da se bioskop „vraći Beogradanima“; u takvom nastupu ih podržavaju praktično svi koji su se po pitanju okupacije poslednjih meseci izjašnjavali, odnosno praktično svi oni koji pre samo nekoliko godina nisu podržali identične zahteve tadašnjih radnika tada još uvek živog preduzeća Beograd film; priča se o nacionalizaciji bioskopa da nam se mladi talenti ne bi odvalili po belom svetu.

Sa druge strane, bivši radnici i mali akcionari Beograd filma su u sudskom sporu protiv Nikole Đivanovića, čoveka koji je kupio i upropastio njihovo preduzeće, radi naplate duga za zarade i razliku u ceni akcija; spor se odvija u njihovom korist; kao garancija da će dug biti isplaćen uspostavljen je zalog na nekim od bioskopa Beograd filma, između ostalog i baš na okupiranju Zvezdi, za koju država muti nekakvo rešenje, koje će po svoj prilici biti na sredokračij nacionalizacije i otkupa.

Postoje vrlo jasni politički signali da je Pokretu za okupaciju bioskopa najoportunije da rešenje za legalizaciju svog statusa traži u dijalogu sa vlastima i prikazivačkom industrijom, izbegavajući povezivanje sa bivšom bioskopskom radničkom klasom, i da je bivšim radnicima i malim akcionarima takođe najpametnije da se drže svog interesa da naplate dug od Đivanovića, podalje od hirova „neposlušne“ srednjoklasne omladine.

Postoji vrlo neprijatna istorija leve srednjoklasne ignorancije i diskvalifikacije političkih dometa radničkih borbi u Srbiji. Gotovo da nema iskustva u dvedesetpetogodišnjoj istoriji kapitalističke Srbije koje bi pomoglo današnjim okupatorima Zvezde i bivšim radnicima Beograd filma da artikulisu i politički operacionalizuju sličnosti i razlike u svojim borbama.

Čuli smo jednog od cenjenijih autora sa beogradske levice koji ni posle višegodišnjeg temeljnog istraživanja nije dokinuo da je Jugoremedija u prvom redu fabrika, koja, i kad je pod radničkom kontrolom najpre mora proizvoditi lekove, da bi postala istinski nezavisna i da bi uopšte došla u poziciju da proizvodi aktivističku radionicu, fakultetsku vežbu, ili umetnički eksperiment.

Postoji, čini mi se, čvrsta saglasnost Pokreta za okupaciju bioskopa i bivših radnika Beograd filma da je Zvezda, Nova ili stara, u prvom redu bioskop, i da na obe strane postoji snažna želja da nova Zvezda to i postane.

Ne znam za vas, ali ja bih rekao da možda i ime nekog prostora da, sa dvadesetpet godina zakašnjenja, dijalog napokon krene.

Ivan Zlatić, Učitelj neznalica i njegovi komiteti

donator:

partneri:

FONDACIJA ZA OTVORENO DRUŠTVO • OPEN SOCIETY FOUNDATION

Savez za radničko društvo

Izdavač:
Učitelj neznalica i njegovi komiteti
Urednik:
Ivan Zlatić
Dizajn i prelom:
Matija Medenica